

Ocena pracy doktorskiej Aleksandry Owczarek

INFORMACJE OGÓLNE O DOKTORANTCE

Aleksandra Owczarek urodziła się w Warszawie. Dzieciństwo oraz wczesną młodość spędziła w Pruszkowie, gdzie jej rozwój i precyzowanie zainteresowań znalazły swój finał w wyborze życiowej ścieżki. Studia w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych (2006–2011) ukończyła realizując dyplom główny z wyróżnieniem rektorskim w roku 2011 w zakresie grafiki warsztatowej w pracowni prof. Andrzeja Węclawskiego, oraz 2 aneksy: z malarstwa w pracowni prof. Pawła Nowaka i rysunku pod kierunkiem prof. Henryka Gostyńskiego.

Od tego czasu związana jest z macierzystą uczelnią, gdzie pełni obowiązki asystentki w pracowni grafiki warsztatowej. Jest artystką aktywną głównie w obszarze grafiki artystycznej, malarstwa i rysunku. Realizuje również prace komercyjne w zakresie grafiki wydawniczej, modelowania 3D, a także podejmując działania o charakterze edukacyjnym dla dzieci i młodzieży.

OCENA DOROBKU ARTYSTYCZNEGO

Przedłożona do recenzji dokumentacja to raport aktywności twórczej Doktorantki za okres 2009-2020 w postaci statystyki, stanowiącej *de facto* indeks tytułów/nazw i miejsc wydarzeń, w których brała udział. Trudno jednak na tej podstawie powiedzieć coś więcej, (czy w ogóle coś sensownego) w odniesieniu do drogi, jaką Autorka przebyła, i do rozwoju artystycznego, jaki stał się jej udziałem. Szczęśliwie jednak Aleksandra Owczarek posiada swoje portfolio

[www.aleksandraowczarek.com], z pomocą którego można zapoznać się jej dorobkiem w sposób bardziej szczegółowy.

Z analizy tegoż wnioskować można, że sztuka Aleksandry Owczarek od początku koncentruje się wokół zagadnień związanych z cielesnością, rozumianą jako punkt odniesień, a zarazem determinantę recepcji rzeczywistości, i związanych z nią emocji i przeżyć. Autorka w naturalny sposób korzysta z rezerwuaru form, struktur, czy procesów, zachodzących w obszarze tego, co żywe (obserwowanych w przynależnej im dynamice faz powstawania, zaniku, czy transformacji), a co stanowi o istocie i złożonej materii organizmu. Rozwijana przez lata wizualna morfologia, czerpiąc swoje soki z estetyki i biologii wykształciła grunt dla rozważań nie tylko nad własną naturą, czy percepcją, ale przede wszystkim nad językiem, jaki służy do jej osławiania. To w końcu poszukiwania więzi z tym co w nas (bądź przez nas) myśli.

Na szczególną uwagę – pośród dzieł skończonych – zasługują również notatniki, będące rodzajem intymnych diariuszy, archiwów, zapisków bieżących, sporządzanych przede wszystkim „dla własnych potrzeb”, obiekty – nośniki śladów, być może produkt uboczny, być może miejsce centralne. Nawet kilka reprodukowanych na stronie rozkładówek daje wgląd w ich bezpośredni charakter i ekspresję odsłaniającą emocjonalny aspekt tej twórczości.

Przejdźmy jednak do statystyki. Z dokumentacji wynika, że od momentu ukończenia studiów [2011] Pani Aleksandra Owczarek zrealizowała 5 wystaw indywidualnych: wystawa grafiki w Centrum Kultury Bemowo, wystawa „Głowy — Artefakty” w Klubie Kultury Saska Kępa, wystawa form rysunkowych w Art Altana w Warszawie [2013], „Organizm” w Stacji Muranów w 2015, „Organizm vol. 2” w Galerii Junony w Gdańsku w 2016 roku.

Za swoje osiągnięcia artystyczne uzyskała nagrodę Towarzystwa Jerzego Piotrowicza podczas 7. Biennale Grafiki Studenckiej w Poznaniu w 2011 roku o oraz nagrodę Fundacji Stypendia i Nagrody im. Tadeusza Kulisiewicza w Warszawie.

Trzeba odnotować udział Aleksandry Owczarek w ważnych ogólnopolskich i międzynarodowych przeglądach grafiki i rysunku począwszy od 7. i 8. Biennale Grafiki Studenckiej w Poznaniu w 2011 i 2013 roku, Międzynarodowy Konkurs Rysunku Wrocław [Muzeum Architektury we Wrocławiu, 2012], Grand Prix Młodej Grafiki Polskiej w kontenerach na Placu Szczepańskim w Krakowie [2012], „Global Print 2013” w Museum Samego w Portugalii, IMPRINT 2014 „Iluminacje” w budynku orkiestry Simfonia Varsovia w Warszawie, 8. Międzynarodowe Triennale Grafiki KOLOR W GRAFICE w Galerii Sztuki Wozownia w Toruniu, 7. Bienal Internacional de Gravura do Douro w Portugalii, TRANSPRINT – Contemporary Polish Printmaking/Współczesna Grafika Polska w kolejnych odsłonach: Thessaloniki Science Center and Technology Museum (NOESIS), Galeria Wydziału Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego, Galeria Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie, Galeria ART w Świnoujściu oraz Galeria Zakładu Grafiki WSP UMK w Toruniu [2018 — 2019].

Sporą część pokazów zbiorowych stanowią przeglądy środowiskowe lub wystawy pedagogów i studentów warszawskiej ASP realizowane w instytucjach partnerskich, z których na uwagę zasługują na pewno: wystawa „Salon Parametryczny +” w Galerii Salon Akademii w 2020, „Tam i z powrotem” – wystawa prac artystów wywodzących się z Wydziału Grafiki ASP w Warszawie w Galerii Scena Otwarta UAP w 2019, „4 x Grafika” w Galerii Lwowskiej Akademii Sztuk Pięknych, „Klasyczne jest piękne” w Galerii Zakładu Grafiki WSP UMK w Toruniu w 2018, wystawa grafiki pedagogów i studentów z Katedry Grafiki Artystycznej ASP w Warszawie w Galerii Kobro w ASP w Łodzi [2014], „Miesiąc Grafiki Warszawskiej” w Galerii Zajezdnia w Lublinie [2014], wystawa prac pedagogów Katedry Grafiki Warsztatowej ASP w Warszawie w Galerii (-1) Polskiego Komitetu Olimpijskiego w Warszawie [2013], „Grafika i Edukacja. Polskie Uczelnie Artystyczne” w Pałacu Sztuki Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie, „Kissprint” – wystawa grafiki artystycznej z kręgu ASP w Warszawie w Soho Factory [Warszawa, 2012], „Graficy rzeźbią” – wystawa rzeźby w kręgu Pracowni prof. Adama Myjaka w Galerii Muzeum Drukarni Warszawskiego w Budowie, czy wystawa Galerii nr 6 podczas Nocy Muzeów w siedzibie Giełdy Papierów Wartościowych

Doktorantka – będąc przedstawicielką młodszych pracowników akademii, poza aktywnością dydaktyczną, jest osobą mocno zaangażowaną w życie Uczelni poprzez podejmowanie licznych obowiązków organizacyjnych, m.in. kilkakrotnie pełniła funkcję komisarza rekrutacji na studiach niestacjonarnych; w latach 2014—2020 była członkinią Rady Wydziału Grafiki w macierzystej Uczelni, została również powołana do pełnienia funkcji członkini Uczelnianej Komisji Wyborczej w kadencji 2020—2024 była zaangażowana w organizację Międzynarodowego Triennale IMPRINT 2017, w tym w budowanie koncepcji całego wydarzenia, oraz jako kuratorka wystawy „Idee graficznego myślenia” w Galerii Spokojna ASP w Warszawie.

Ocena pracy doktorskiej

Przewód doktorski Pani Aleksandry Owczarek został wszczęty w 2018 roku i był realizowany pod opieką promotora prof. dr. hab. Piotra Smolnickiego

Temat rozprawy „Abruptum”

Zakres pracy artystycznej będącej przedmiotem postępowania o nadanie stopnia doktora obejmuje serię 10 obiektów graficznych składających się na cykl prac [„Abruptum I – X”], zrealizowanych przy użyciu mieszanych technologii ręcznego druku (algrafia, wkłęsłodruk, wypukłodruk z matrycy trawionej) z użyciem pigmentu na podłożu w postaci płyty PET poddawanej termoforowaniu.

Aleksandra Owczarek swój graficzny język buduje w oparciu o jedno z podstawowych pojęć – materię, a jej poszukiwania mają w pierwszym rzędzie charakter poznawczy. Pozyskiwaną w ten sposób wiedzę najlepiej wyraża kategoria *mētis* – jest więc to wiedza niesystemowa i ufundowana głównie na doświadczeniu.

Badanie to praktyka.

Praktyka artystyczna Aleksandry Owczarek jest działaniem w żywiole materii – jest materializacją doświadczenia, które swój ślad pozostawia i utrwala w matrycy. Takie działanie z jednej strony modelowo wpisuje się w graficzną procedurę zapośredniczenia obrazu w tej (nieujawnianej z reguły) formie potencjalnej, z drugiej – eksponuje dwa oblicza przedmiotu własnego/naszego doświadczenia: racjonalne i dające się wyjaśnić oraz irracjonalne, tajemnicze (pierwszym zajmują się nauki szczegółowe i ontologia, a drugim – metafizyka). Siła oddziaływania i bezpośredniość tych prac sytuje się na ich przecięciu: w wyczuwalnej energii doświadczenia, jaka ujawnia się w widocznych śladach.

Graficzne obrazy stanowią depozyt materialnej wyobraźni Autorki, na który składają się doświadczenia, wspomnienia, skojarzenia i emocje. Nie tyle forma, ile raczej mentalne, czy emocjonalne oddziaływanie materii tworzą zanurzoną w konkretnie poetykę. Innymi słowy moglibyśmy powiedzieć, że materia nie jest atrybutem tych prac, ale tworzy ich sens i historię (proces). Przywołane w ten sposób doświadczenie wydaje się, szczególnie dziś – w pandemicznym czasie, kiedy w tak ogromnym stopniu narażeni jesteśmy na ryzyko i tak już pogłębiającej się deprywacji zmysłów – bardzo istotne, gdyż osadza nas w rzeczywistości i dotkliwie o niej przypomina.

Z wspomnianych wyżej powodów prace Aleksandry Owczarek balansują pomiędzy przedstawieniem, a wypowiedzią. W procesie ich tworzenia forma i treść stapia się w jedno *ciało*, przez co niemożliwe staje się zastosowanie dla tej twórczości prostych interpretacyjnych kodów. Autorka odnosi się do pierwotnych „żeńskich” kategorii wnętrza, intymności, w ramach której chłodną, intelektualną *konceptję* wypiera emocjonalna *atmosfera*. Praktyka artystyczna Aleksandry Owczarek, wyrażając się przede wszystkim bezpośrednim śladem osobistego przeżycia, a zarazem obyając się bez zbędnej językowej nadbudowy, proponuje odbiorcy (choć może należało by tu raczej mówić o „świadku”) udział w tym doświadczeniu.

„Nie potrzebujemy dziś hermeneutyki, ale erotyki sztuki” – nawoływała Susan Sontag w słynnym eseju „Przeciw interpretacji”, i słowa te (trudno w to uwierzyć, ale od ich publikacji minęło już dobrze ponad 50 lat) nie tracą dziś nic ze swojej aktualności.

Akcentowany przez Artystkę proces odnosi się nie tylko do pojedynczych prac, ale dotyczy postawy i podkreśla wagę czasowego *continuum*, jako warunku tak definiowanej praktyki. W jej ramach należy więc raczej mówić o pracy *z-materiałem* – uznając jego ontologiczną

podmiotowość (materia, jako coś, co jest) i relację dialogu. Materialność ujawnia się w postaci śladów – przypomina o czasie, a więc i przyczynowości – realnej, nie wyidealizowanej egzystencji. Nic przecież bardziej niż materialność nie znajduje miejsca dla obszaru wszelkiego rodzaju „nieczystości”. Niedoskonałość i błąd jest w końcu jednym z fundamentów naszego doświadczenia.

Erozja, dekonstrukcja, rozkład, to zagadnienia egzystencjalne, które zdeterminowane są doświadczeniami naszych ciał. Obrazy graficzne Aleksandry Owczarek łączą w sobie dwa porządki: istniejąc w swojej fizyczności i materialności przechowują ślady tego, co przeżyte bądź wyobrażone. Poruszający staje się sam obraz materialności, który więcej mówi nam o doświadczeniu niż jakakolwiek klasycznie pojęta narracja.

Warstwowość tych prac podkreśla czynnik czasu – przepracowania, doświadczania raczej niż doświadczenia. Nie bez znaczenia jest tu również doświadczenie taktylne – znoszące prymat oka na rzecz naturalnej multisensoryczności i bezpośredniości (praca nad matrycą to w tym wypadku *de facto* praca nad reliefem/rzeźbą).

Wspomniana erozja pojawia się w pracach Doktorantki najczęściej w formie pęknięcia, które konotujemy zazwyczaj jako przerwanie ciągłości, zmęczenie materiału, ale również – w odniesieniu do ciała – jako ranę, bliznę, przerwana tkankę. Praca z *materią* pęknięcia może też być (co – jak czytamy w pisemnej dysertacji – jest zgodne z intencją Autorki) odczytywane jako praca terapeutyczna, przepracowanie emocji, wizualizacja, projekcja. Poprzez takie działania na obiekcie i z obiektem, Artystka testuje wytrzymałość, a tym samym prawdziwość ciała obrazu. Nie jest ono wizualną reprezentacją, ale tworzywem – fizycznym punktem odniesienia, cielesnością, powierzchnią graniczną, już nie płaską powierzchnią ale przestrzenną strukturą. W ten sposób pęknięcie nie tylko wizualizuje, ale raczej – powiedzielibyśmy – „ucieleśnia” motyw zranienia, cierpienia, formę powszechną zarówno w przypadku ciała indywidualnego (biografii – w tym w pierwszym rzędzie biografii Artystki), jak i zbiorowego, społecznego czy kulturowego odczucia. W tym cierpieniu, zranieniu, skaleczeniu eksponuje się nasze egzystencjalne doświadczenie.

Pęknięcie odwołując się do cielesnej powłoki, kieruje naszą uwagę na skórę, a więc metaforę zmysłowego pojmowania świata (przez dotyk), wskazując na bliskość zranienia i zmysłowej wrażliwości. Skóra – granica między wewnętrznym, a zewnętrznym to powierzchnia kontaktu, ale i napięcie. Dzięki pęknięciu możemy jednak zajrzeć do wnętrza, *skóra-powierzchnia* staje się przenikalna.

Materialność uświadamia nam w pełniejszy sposób naszą relację ze światem. Proces, do którego odnosi się Doktorantka jest w pewnym sensie walką z materią, zmaganiem się z materiałem

i tworzywem, tak długo, aż powstanie nowe ciało, kiedy materiał przekształci się w formę. Taka właśnie transformacja, zmiana w inną postać ujawnia ambiwalencję między kształtowaniem, a rozpadem, bezpośrednim działaniem, a przedstawieniem. Granica pomiędzy tymi rzeczywistościami jest wyczuwalna, ale niezwykle trudna do uchwycenia. Jednocześnie prowokuje pytanie o formy pośrednie, czy stany przejściowe. Prace same stanowiąc jakieś kolejne stadia przetworzeń, przekształceń, ale i poszukiwań, w ramach cyklu nie są ukończone. Pozostają otwarte i stają się punktem wyjścia do kolejnych prób i metamorfoz, w których istotną rolę odgrywa wyobraźnia – mamy więc do czynienia z utrwaleniem stanów wyobraźni, w ramach którego prace są zapisem, śladem przebytej drogi.

Ocena dysertacji pisemnej.

Rozprawa ma formę autorskiego eseju/autokomentarza. Jest bardzo lakoniczna, a mimo to nie wywołuje uczucia niedosytu. Na szczęście nie odnajdziemy w niej jednoznacznych wskazówek interpretacyjnych, ale raczej przegląd powodów i inspiracji oraz kontekst i wpływ na rozwój osobowości artystycznej Doktorantki.

Brak odniesienia do tytułu całego cyklu stanowi jednak, w mojej ocenie, mankament pisemnego komentarza. „Abruptum” – pozostawionych samym sobie – przenosi nas w aurę mroku, niepokoju i melancholii.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę dorobek artystyczny oraz interesujące i oryginalne dzieło artystyczne składające się na pracę doktorską zatytułowanej „Abruptum”, stwierdzam że mgr Aleksandra Owczarek spełnia wszelkie wymogi określone w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym w zakresie sztuki. Z pełnym przekonaniem popieram wniosek Rady Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie o nadanie mgr Aleksandrze Owczarek stopnia doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

